

împărți acelor ostași, ea trebuie să fie lingă tine, pentru că domnul care este la nevoie, mai întâi are nevoie de avuție multă, ca să miluiască pe ostașii lui. Pentru că omul este ca și porumbelul, unde află porumbelul hrană multă, acolo și aleargă; așa este și omul, unde găsește domn bun și darnic în avere, ei se adună să se hrănească »¹. Domnul trebuie să cumpere cu bani pe supușii săi și pe lefegii, de la care așteaptă credință. De aceea venitul țării trebuie să fie exclusiv la îndemîna domnului: « Niciodată cîntea și venitul să nu-l dai altuia »².

Stăpînirea centralizată a domnului constituia, în vremea redactării *Învățăturilor*, o situație de fapt, ea era însă contestată de marea boierime, de stăpînii de pămînt, și de aceea *Învățăturile* au accente polemice și iau o atitudine de luptă împotriva acestei păături sociale. În învățătura adresată « către coconii săi, către alți domni aleși de Dumnezeu (de remarcat această subliniere, tocmai aci) cînd vor da putere și vor așeza pe dregători și pe demnitarî sau să le ia dregătoria, după faptele lor »³; marii demnitarî, spune autorul, trebuie să fie numiți de domn; ei nu vor fi aleși nici dintre rudele domnului, nici dintre « velmoji », titlu ce se da celor mai bogați dintre boieri, virfurilor clasei dominante, ci numai dintre credincioșii domnului, fie chiar dintre lefegii. Nu se va ține seamă de familii, de stare, ci numai de virtute, prin care se subînțelege integrarea în sistemul de domnie centralizată: « pentru că cel ce este domn adevărat, nu i se cuvine să aibă rude, ci numai slugi drepte ». Boierimea în slujba domniei, acesta este idealul *Învățăturilor*.

Domnul se va sprijini pe *slugile* sale: « Să nu întărești pe săraci sau mănăstirile cu leafa slugilor tale și cu venitul lor și săracii și mănăstirile să fie miluite, iar slugile tale să-i faci cerșetori în zilele tale, ci trebuie foarte bine să socotești în mintea ta, cît este ceea ce se cuvine oștenilor, să fie de o parte »⁴. Acest pasaj remarcabil din punctul de vedere al cugetării politice este de o mare îndrăzneală: înaintea înzestrării mănăstirilor, înaintea « miluirii » feudale a boierilor, domnul trebuie să ție seamă de « slugile » sale, prin care se înțeleg în primul rînd cele militare.

Aceste slugi domnești se vor recruta din rîndurile altor păături sociale decît aceea a boierimii mari. Domnul trebuie să cîștige de partea lui nu numai pe slujitori, oastea de săteni privilegiați (roșii, cum s-au numit mai tîrziu), dar și pe țărani, numiți în textul slav *horeane* (de la *hora* « țară »). În învățătura despre purtarea războiului citim sfatul acesta: « Pe copiii dregătorilor și ai țăranilor să-i duci la o parte, nu cumva să lași pe acei copii ai dregătorilor tăi sau ai țăranilor înaintea dușmanilor tăi, cînd dușmanii vor porni cu război împotriva ta, iar tu cu oștile să fii dincoace de ei și astfel să poată dușmanii tăi să lovească și să prindă și să robească pe copiii dregătorilor tăi și pe ai țăranilor tăi. Pentru că atunci, dacă vor vedea dregătorii și țăranii că au fost robiți copiii lor, ei te vor lăsa și vor merge pe urma copiilor lor »⁵. Rezultă de aci că teoreticianul domniei autoritare se gîndește la acei țărani care făceau parte din oastea domnească, oastea cea mică: aceștia erau moșnenii, țăranii liberi, căci rumîinii nu făceau parte din oștire. Dar gîndul domnului țării nu trebuie să se îndrepte numai către aceștia, ci către întreaga țară, către toți

¹ *Ibidem*, p. 294.

² *Ibidem*, p. 285.

³ *Ibidem*, p. 277—278.

⁴ *Ibidem*, p. 298.

⁵ *Ibidem*, p. 292—293.